

2. Біткоїн побив новий рекорд [Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://minfin.com.ua/ua/2017/11/17/31000414/>

3. Ситник І. П. Криптовалюта і її різновиди. Проблеми та перспективи використання в світі й Україні / І. П. Ситник, Т. Бодарева // Форумування ринкових відносин в Україні. — 2017. — № 2. — С. 56-60. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2017_2_13

4. Проект закону про використання криптовалюти [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62684

5. Баликова Н. Японія визнала біткоїн платіжним засобом / Н. Баликова // Голос України. — 2017. — № 61. — С. 5.

6. Галушка Є. О Сутність криптовалют та перспективи їх розвитку / Є. О. Галушка, О. Д. Пакон // Молодий вчений. — 2017. — №4(44). — С. 634–638.

7. Кристин Лагард отказалась покупать биткоин [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://finance.liga.net/cryptoeconomics/2017/10/8/news/55070.htm>

8. Біткоїн: скільки коштує віртуальна довіра? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://glavcom.ua/digest/bitcoin-skilki-koshtuje-virtualna-dovira-432691.html>

9. Українська криптовалюта Karbowanec за півроку подорожчала у 67 разів [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://karbowanec.com/>

10. Когда будет добыт последний биткоин [Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://golos.io/ru--bitcoin/@uanix/prosto-i-naglyadno-pochemu-kolichestvo-bitcoinov-konechno>

УДК 336.741.28

Лагутін В. Д.,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економічної теорії та конкурентної політики,
Київський національний торговельно-економічний університет,
Lagutin-vd@ukr.net

ДЕЯКІ СУЧАСНІ ПИТАННЯ ПОЛІТИКО-ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ ГРОШЕЙ

З розвитком суспільних відносин відбувається трансформація природи та форм втілення грошей. Дослідження глибинних закономірностей розвитку, зміни ролі і місця грошей в сучасній економіці, зокрема криптовалют, потребує політико-економічного осмислення.

Зміст даної публікації визначається рядом обставин, які обумовлюють трансформацію природи грошей. По-перше, еволюцією ролі і значущості держави в структурі громадянського суспільства. Держава політично вже не може та й інституційно не здатна контролювати усі соціально-економічні процеси в суспільстві, зокрема, пов'язані із функціонуванням грошей. По-друге, тим, що відбувається завершення процесу переходу до фінансового господарства. У фінансовій економіці гроші найповніше проявляють свою універсальну триедину товарну, кредитну і фінансову природу. Це суттєво посилює складність і навіть таємничість цієї економічної категорії. По-третє, тим, що в сучасній економіці на перший план виходять інформаційні (віртуальні) технології та ресурси. Розвиток нових форм грошей відбувається завдяки активізації та поглибленню інформаційної сфери суспільства.

Гроші — складна економічна категорія, специфічною особливістю якої є її системний, універсальний і багатфункціональний характер. Діалектика розвитку економічних відносин невіддільна від об'єктивного процесу саморозвитку грошей і грошового обігу. Теоретична ідея про саморозвиток грошей підтверджується й сучасною практикою трансформації конкретно-історичних функціональних грошових форм, зокрема, появою криптовалют.

З точки зору товарної природи, гроші виділяються із загальної товарної маси як найбільш придатні для виконання функціональної ролі грошового товару. Такий товар стає спеціальним інструментом для обслуговування сфери товарного обігу і підвищення ефективності її функціонування. Товарно-ринкова організація суспільного виробництва об'єктивно виділяє грошовий товар, який уособлює і вимірює стійкі економічні інтереси в сфері людської діяльності, виступає універсальною основою для їх узгодження, забезпечення сталої взаємодії ринкових суб'єктів. Класичним виявом грошового товару є золото.

З точки зору своєї кредитної природи, гроші стають продуктом функціонування розвиненої банківсько-кредитної системи. Феномен кредитних грошей відображає той або інший ступінь ліквідності банківської системи. Класичним виявом кредитних грошей є банкноти. Банкноти є втіленням акта кредитування, тобто свідченням боргу банку перед їх тримачем. У товарному господарстві гроші купуються в обмін на товари, а в кредитному господарстві в обмін на боргові зобов'язання. В умовах коли масштаби кредитування не обмежуються раніше нагромадженими сумами грошей,

кредит виступає як особливе і самостійне джерело пропозиції грошей.

З точки зору фінансової природи, гроші стають важливим фінансовим активом, інструментом фінансового господарства. Важливим є не лише пропозиція грошей, але й попит на гроші, який визначається як операційними, так й спекулятивно-фінансовими чинниками. У фінансовій економіці контроль за грошовим обігом все більш ускладнюється для монетарної влади. Обіцянки щодо вільного і всебічного доступу до грошей набувають в умовах фінансової кризи перекрученої форми. Центральні банки розвинених країн, як це проявилось під час глобальної фінансово-економічної кризи 2008–2009 рр., активно збільшували грошову пропозицію, розширюючи акумулювання грошей як форми багатства і знижуючи занепокоєння основних ринкових суб'єктів щодо невизначеного фінансового майбутнього. Ринкові суб'єкти все більше бажають зберігати та накопичувати гроші у фінансовій формі. Це закономірно в умовах наявності ліквідних активів (активів, що приносять позитивний процентний дохід) в ринковому середовищі фінансової невизначеності і ризику.

Виконання грошових функцій історично здійснювалося різними видами і формами грошей. При цьому історія грошового обігу показала, що роль конкретно історичної форми грошей є минущою.

Новітнім віртуальним видом грошей є криптовалюта. 2009 р. можна офіційно вважати роком створення найвідомішої криптовалюти — біткоіна (від англ. Bit — одиниця інформації «біт») і Coin — «монета»). Випуск біткоіна здійснюють комп'ютери самих користувачів мережі. Цей процес (mining) здійснюється на основі спеціальної програми. Вихідний код цієї програми опубліковано у відкритому доступі, і будь-хто може випускати біткоін. Швидкість випуску залежить від потужності комп'ютера (в основному — від продуктивності відеокарти). Виробництво біткоіна програмно обмежена кількістю 21 млн монет. Після цього випуск автоматично припиниться, що виключатиме можливість інфляції і сприятиме гарантованому зміцненню біткоіна з часом.

Процес випуску (видобування) криптовалюти відокремлюється від процесу її емісії. Емісію здійснює сама віртуальна мережа, а випускають біткоін — користувачі мережі. Загроза, що емісія тих чи інших видів криптовалюти буде поставлена під контроль спецслужб країн-агресорів, або терористичних екстремістських

організацій є досить реальною. Специфічне мережеве співтовариство сьогодні є важливою структурою громадянського суспільства, для якої криптовалюта не вимагає законного державного статусу її пропозиції.

Біткоїн можна вважати децентралізованою віртуальною валютою, що відповідає поняттю «форма втілення грошей», а точніше — «вид грошей». Криптовалюта є своєрідною «одиницею фінансового обліку» як один із різновидів децентралізованих грошей. Децентралізовані гроші не є унікальним економічним явищем, адже централізовані форми втілення грошей виникли лише в кінці XVII ст. Теоретичне усвідомлення сутності і змісту так званих централізованих грошей почалося із появою такого економічного інституту як центральний банк. У рамках централізованої банківської системи єдиний банк володіє повною або частковою монополією на здійснення емісії грошей.

Як децентралізована база даних, криптовалюта забезпечує прозорість операцій. Біткоїн (як і інші криптовалюти) виконують функцію засобу нагромадження та здійснення фінансових інвестицій. Значна кількість інвесторів вважає біткоїн та інші криптовалюти досить надійною можливістю зберігати свої кошти. Біткоїн все більше стає одним із найбільш доходних фінансових активів, постійно зміцнюючись відносно долара.

В інституційному плані біткоїн—«лихоманка» початку XXI ст. має багато спільного із «золотою лихоманкою» в США середини XIX ст., яку описав Е.де Сото [1, с. 128–136]. Як тоді, так й нині спроби організувати державне регулювання гірничих організацій золотошукачів XIX ст. і сучасних біткоїн—«шахт» були і є приречені на невдачу. Порядок на «золотих жилах» Каліфорнії забезпечували самі гірники на основі власної локальної (позалегальної) угоди. Принцип однорангової мережі та відсутність адміністративного центру унеможливають державне регулювання випуску біткоїна.

Очевидно, що кожна держава має бути зацікавлена в легалізації криптовалют. Це рано чи пізно станеться у всіх країнах світу. Однак і усі ризики, що виникають для органів контролю та фіскальних служб держав також є очевидними, оскільки криптовалюта — дуже зручний засіб ухилення від податків та «відмивання» грошей. Криптовалюти є високоризикованими спекулятивними фінансовими інструментами. Порядок легалізації криптовалют в Україні визначатиметься, насамперед, фактом відсутності у нас більш-менш розвинутого фінансового ринку, його

низькою капіталізацією, обмеженістю набору сучасних похідних фінансових інструментів.

Об'єктом державного регулювання, насамперед стає кордон (межа) між грошовим обігом національної валюти і віртуальним обігом криптовалют, зона конвертації криптовалют у ВКВ або національні гроші. Ці зони і «шлюзи» пов'язані із операціями на спеціалізованих сайтах, які надають біткоїн-послуги. Державними регуляторами ринку криптовалюти в Україні стають НБУ, Міністерство фінансів, Державна фіскальна служба, Державна служба фінансового моніторингу, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, а також Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. Специфіка емісійного механізму криптовалюти має багато спільного і з так званим природно-монопольним ядром, навколо якого формується сфера конкуренції між виробниками того ж біткоїна.

Нинішній ажіотаж та прискорене зростання курсу біткоїн, означає більш повний прояв такого явища як фінансовий фетишизм. Потенційні інвестори зацікавлені вкладати свої кошти у біткоїн, прагнучи тим самим врахувати волатильність поточних процентних ставок. Ризиковані фінансові трансакції із криптовалютою стають надмірно привабливими для інвесторів. При мережевій мобільності криптовалют, виникає максимальна можливість відриву, відособлення їх руху від процесів, що протікають на ринках продукції реальної економіки. Проте, це — неминуча «плата» за стохастичний характер попиту та пропозиції на криптовалюті, обумовленого очікуваннями інвесторів щодо змін ринкової кон'юнктури. Така ситуація і є одним із чинників прояву явища фінансового фетишизму, який за своїм змістом відмінний від товарного і грошового фетишизму, про які писав К. Маркс [2, с.79–91]. Фінансовий фетишизм — це перекручення у свідомості суб'єктів фінансового господарства реальних економічних процесів, що відображається у неефективній нецивілізованій стратегії їх поведінки на фінансовому ринку.

Поява криптовалюти та розширення меж її використання загострює дихотомію між ліквідністю і дохідністю грошей, і дійсно, з одного боку, емісійні можливості мережі свідомо обмежені, інтереси її користувачів спрямовані на максимально можливий випуск біткоїна, а з іншого боку — рівень розвитку фінансового господарства дуже різний в різних країнах. Дохідність біткоїна поки що не знає меж, про що свідчить бурхлива капіталізація

ринку криптовалюти, постійне підвищення її курсу. Дихотомія «ліквідність — дохідність» об'єктивно формує ситуацію невідомості, що призводить до зростання волатильності на мережевому ринку криптовалюти та необхідності хеджування відповідних фінансових ризиків.

Отже, новації у формах і видах грошей, безумовно, мають важливі наслідки для розвитку політико-економічної теорії грошей. Еволюція криптовалюти як нової форми втілення грошей, орієнтована на децентралізацію, приватність і прозорість. Виконання як класичних, так й нових специфічних функцій підкреслює їх універсальність. Питання: куди «йдуть» і як «змінюються» гроші залишається відкритим. Однозначним є одне, нові форми втілення грошей, які виникатимуть постійно, ставатимуть все більш універсальними з точки зору їх використання як інструментів оцінки економічної інформації.

Література

1. *De Coto E.* Загадка капіталу. Чому капіталізм перемагає на Западі і ніде більше / Е. де Сото. — К.: Наш формат, 2017. — 232 с.
2. *Маркс К.* Капітал. Т. 1 // Маркс К., Енгельс Ф. Твори Т. 23. — К., 1967. — 847 с.

УДК 316.77:351

Луцюк Аліна Романівна,

студентка 1 курсу

Факультету ФЕ та У, групи ЕП-101

Артеменко С. Б., канд. соц. наук,

заступник завідувача кафедри соціології,

КНЕУ імені В.Гетьмана

Фляшнікова А. Б., канд. соц. наук,

доцент кафедри соціології, КНЕУ імені В.Гетьмана

НОВІ ФОРМИ ГРОШЕЙ ТА ФІНАНСОВИХ АКТИВІВ: СТАНОВЛЕННЯ, ПЕРСПЕКТИВИ, РИЗИКИ

Що ж, світ не стоїть на місці. Сьогодні суспільство здатне вибачити найдивовижніші речі. Все змінюється, і на місце старого приходять нове. Інноваційні технології розвиваються у швидкому темпі, що мотивує до розвитку та прогресу. Важливе місце у нашому житті займає кар'єра і багато хто намагається створити свої підприємства, свої галузі виробництва, впровадити нові тех-